

Redaktionelt

"Sartres død efterlader verden uforandret og synes at være en uundgåelig, men betydningsløs begivenhed. Han levede allerede i en verden, som ikke længere var hans, før han døde." Med denne usentimentale bemærkning fra *Cool memories* giver Jean Baudrillard i 1987 udtryk for en vidt udbredt opfattelse: Jean-Paul Sartre, den på enhver måde mest markante forfatter, filosof og politiske aktivist i fransk efterkrigstid levede ikke op til det krav, han selv formulerede i sit tidsskrift *Les temps modernes* i 1945, nemlig at den engagerede skribent altid skal være "ét med sin samtid". De sidste år af sit liv mistede Sartre i de flestes øjne den betydning, han tidligere havde haft, og efter hans død i 1980, hvor den humanistiske debat kom til at stå i forstavelsernes tegn (dekonstruktion, post-modernisme, post-strukturalisme, nye filosoffer, anti-humanisme, ny-individualisme m.m.m.), synes hans tekster ikke at have afsat nævneværdige spor: enten blev Sartre forbigået i tavshed, eller også blev han taget frem som en museumsgenstand fra en fjern fortid, især når der med mellemrum dukkede en af de tekster op, der ikke var blevet offentliggjort, mens han var i live. Skulle man på baggrund af Baudrillards bemærkning karakterisere Sartres betydning for hans eftertid, kan det gøres med ét ord: uaktuel.

Over for denne kvalitative og almindeligt udbredte vurdering står følgende mere kvantitative udsagn: "Som det kan ses ud af de statistikker, der undersøger antallet af henvisninger til tekster, så er Sartre i dag den franske forfatter (og utvivlsomt endog den forfatter i verden), som er blevet studeret mest i det 20. århundrede. For øjeblikket arbejder skønsmæssigt 600-700 forskere og kritikere i verden med Sartres værk. Hen ved 250 af dem er medlemmer af de Sartre-studiegrupper, som er blevet dannet i Frankrig, Nordamerika, Tyskland, Spanien, Storbritanien og Italien." At det forholder sig sådan, hævder de to Sartre-bibliografer Michel Contat og Michel Rybalka på den første side i deres nyligt udkomne fortegnelse over værker af og om Sartre i perioden efter hans død (*Sartre. Bibliographie 1980-1992*, CNRS 1993). Der er således ingen tvivl om, at Sartres værker stadig vækker interesse: på 12 år er der skrevet omtrent 2500 større artikler, henved 450 bøger og cirka 180 afhandlinger, og disse mange tekster behandler samtlige aspekter i Sartres forfatterskab fra de mere forudsigelige som forholdet til Hegel, ontologi eller bevidsthed til mere overraskende som Sartres forhold til buddhisme, Woody Allen eller madvarer. Skulle man nu på baggrund af Contat og Rybalkas rapport fra Sartre-forskningens front give

en rammende karakteristik af Sartres betydning for sin eftertid, kan også det gøres med ét ord: aktuel.

Søger man at finde et svar på Sartres betydning i årene efter hans død, aftegner der sig et spændingsfelt mellem på den ene side en overvejende kvalitativ og på den anden side en overvejende kvantitativ vurdering: den almindeligt udbredte opfattelse over for den nøgterne optælling, myten om at Sartre ikke siger eftertiden noget over for et hastigt voksende bibliotek med forskning i Sartres værk. Det er i dette spændingsfelt, at *Slagmark* med temasektionen i dette nummer spørger til 'Sartres aktualitet'.

Til den almindeligt udbredte opfattelse, som Baudrillard giver udtryk for, kan man spørge: har Sartres tanker været en så selvfølgelig del af hans eftertids tænkerum, at deres tilstedeværelse end ikke er blevet bemærket, eller har hans ideer faktisk været fraværende, idet de reelt hørte en anden tid til? Og parallelt hermed kan man spørge til den nøgterne optælling, som Contat og Rybalka gør sig til talsmænd for: har Sartres tanker fungeret som et vedkommende indspil i 80ernes humanistiske diskussioner, eller har de blot været genstand for dén museale interesse, der især rammer afdøde skribenter?

Der indledes med en artikel fra 1980, hvor sociologen Pierre Bourdieu søger at forklare, hvorfor Sartre i 40erne kan fremstå som 'den totale intellektuelle'. Derefter følger temasektionens 'klassiker', nemlig et fyldigt uddrag fra Sartres filosofiske hovedværk fra 1943 *Væren og intet*. Af dette 722 sider store værk er udvalgt de passager, hvor følgende centrale begreber bestemmes: i-sig, intet, for-sig, for-den-anden, fakticitet, situation, frihed og ansvarlighed.

Ordet overlades herefter til fire danske Sartre-kendere: Hans Jørgen Thomsen diskuterer Sartres opgør med Heidegger med indstigningspunkt i Sartres bestemmelse af friheden som et vilkår, André Danielsen aktualiserer Sartres begreb om blikket ved at sætte det i forhold til ideologikritik og postmodernitet, Jacob Dahl Rendtorff diskuterer muligheden af en autenticitetens og frihedens etik ud fra Sartres tekst om Jean Genet, og endelig gør Pernille Hjorth rede for Sartres forsøg på i *Kritik af den dialektiske fornuft* at udarbejde en socialontologi.

I temasektionens to sidste tekster står den franske filosof og Sartre-læser Alain Renaut i centrum: dels præsenterer Niels Brügger diskussionen af filosofi, humanisme og individualisme i Renauts seneste bog *Sartre, le dernier philosophe* ('Sartre, den sidste filosof'), dels uddyber Renaut – i en samtale med Finn Frandsen – hvorledes han forholder sig til Sartres værk, hvordan han opfatter dét at filosofere i dag, og hvorfor Sartre kan kaldes 'den sidste filosof'.

Den 21. november 1994 kunne man fejre 300-året for den franske oplysningsfilosof Voltaires fødsel. Begivenheden blev fejret på behørig vis i medierne. I radioen kunne man høre Flemming Madsen causere over Voltaires liv og levned, og i aviserne, f.eks. i dagbladet *Politiken*, blev jubilæet fejret over flere sider med artikler, præget af postmoderne nostalgi, om Oplysningstiden, den intellektuelle og Georges Brandes' næsten 80 år gamle Voltaire-biografi.

De danske forlag har ikke fundet det umagen værd at udgive – eller genudgive, som man alt for ofte har for vane med filosofiske tekster i Danmark – værker af den gamle provokatør i anledning af jubilæet. Det har til gengæld *Slagmark*. I 1764 udgav Voltaire en *Dictionnaire philosophique portatif*, en kritisk encyklopædi i traditionen efter Pierre Bayle, der sammen med *Lettres philosophiques* (1734) må betragtes som Voltaires filosofiske hovedværk. Vi har i dagens anledning valgt at bringe artiklerne om *Dyr, Filosof, Formål, Frihed, Galskab, Idé, Legeme* og *Papisme* i dansk oversættelse. Inden da giver Finn Frandsen en kort præsentation af Voltaire som kulturelt emblem, som formidler af den britiske empirisme og som "ordbogsforfatter".